

SPRÁVY A RECENZIE

Docent Šimon Marinčák päťdesiatročný

V marci 2021 oslávil riaditeľ Slavistického ústavu Jána Stanislava SAV a súčasne riaditeľ Centra spirituality Východ – Západ Michala Lacka SJ, vedecko-výskumného pracoviska Teologickej fakulty Trnavskej Univerzity v Trnave, doc. PaedDr. ThDr. Šimon Marinčák, PhD., svoje jubileum.

Š. Marinčák pôsobí najmä v oblasti hudobnovednej slavistiky, venuje sa liturgickému a liturgicko-historickému výskumu. Výsledky jeho výskumu sa prijímajú v slovenskej i medzinárodnej vedeckej societe ako od jedného z mála publikačne úspešných slovenských pokračovateľov liturgistickej školy, ktorú úspešne prezentuje vďaka svojej štúdiu na Pápežskom východnom ústave (Pontificio Istituto Orientale) v Ríme. Vďaka dvojici svetových priekopníkov a uznávaných odborníkov (Róbert Taft a Miguel Arranz) sa Š. Marinčák zaraďuje k odborníkom v tejto oblasti. Po absolvovaní Gréckokatolíckej teologickej fakulty UPJŠ (dnešnej Prešovskej univerzity) v Prešove, pokračoval v postgraduálnych štúdiách na Pápežskom východnom inštitúte v Ríme. Z tohto obdobia pochádzajú aj jeho prvé knižné práce s tematikou veľkomoravskou (Sv. Demeter Solúnsky – 1997), v spoluautorstve s dnešným arcibiskupom Cyrilom Vasiľom SJ a hudobnou tematikou (Kapitoly z dejín byzantskej hudby – 1998). Rímske štúdiá ukončil roku 2003 doktorátom (The structure of Byzantine „Orthros“ according to the 14th century „Taxis tón akolouthiôn“ musical manuscripts), no už počas toto obdobia vyučoval v USA. V rokoch 2001–2005 pôsobil na svojej alma mater v Prešove. V roku 2002 získal na Katolíckej univerzite v Ružomberku titul doktora pedagogiky (PaedDr.). Od roku 2003 pôsobí v Centru Spirituality Východ – Západ Michala Lacka SJ v Košiciach, vedeckovýskumnom pracovisku Teologickej fakulty Trnavskej univerzity, najskôr bol vedeckým pracovníkom a od roku 2011 aj jeho riaditeľom. V roku 2014 sa habilitoval na Univerzite Palackého v Olomouci. V rámci svojho pôsobenia na Trnavskej univerzite zastával v rokoch 2015–2019 funkciu prorektora pre vonkajšie vzťahy a spoluprácu. Jeho jazyková vybavenosť ho predurčila na túto rolu. V priebehu posledných dvadsiatich rokov nielen participoval, ale aj zorganizoval viacero vedeckých konferencií a sympózií, a do tlače autorsky či edične pripravil niekoľko publikácií, vrátane monografických prác, zborníkov z konferen-

cií a prekladov rozličných textov najmä z dejín liturgie a liturgickej tradície byzantského obradu.

Je členom redakčných rád odborných časopisov *Slavica Slovaca* a *Culturologica Slovaca*, ako aj členom medzinárodných spoločností, napríklad Medzinárodnej spoločnosti pre pravoslávnu cirkevnú hudbu s ústredím vo fínskom Joensuu alebo v Spoločnosti pre východnú liturgiu (Society for Eastern Liturgy – SOL), kde pôsobí ako tajomník.

Od 1. novembra 2019 prevzal vedenie Slavistického ústavu Jána Stanislava SAV a snaží sa pokračovať na neľahkej ceste rozvíjania slovenskej slavistiky. V slavistickej vedeckovýskumnej organizácii v SAV sa venuje výskumu byzantskej liturgickej i širšej bohoslužobnej, konfesionalnej a kultúrno-religióznej tradícii v slovenskom prostredí s presahmi do neslovanského kontextu. Po nastúpení do pozície riaditeľa v SÚJS SAV v novembri 2019 začal intenzívnejšie pôsobiť aj v slavisticky orientovaných vedeckovýskumných projektoch, napríklad aj pri príprave vydání dvoch zväzkov edície *Monumenta byzantino-slavica et latina Slovaciae*.

Docentovi Šimonovi Marinčákovi treba pri práci v oblasti odкрývania zákutí byzantskej hudby na Slovensku zaželať veľa úspechov a v oblasti slovenskej slavistickej vedy aj vytrvalosť v naplňaní slavistického výskumného programu, ktorý tvorí výskumno-ideovú os slovenskej slavistiky založenej na výskume vzťahov slovenského jazyka a kultúry k iným slovanským i neslovanským jazykom a kultúram.

Na záver sa ako jeden z jeho prvých študentov dovoľím podeliť so zistením, že doc. Š. Marinčák dokáže nadchnúť svojich poslucháčov a svojich študentov k akademickej práci a podeliť sa o poklady poznania svojho odboru.

Mnogaja ljeta – Mnoho rokov!

DOI: <https://doi.org/10.31577/SlavSlov.2021.1.13>

Daniel Černý

Odišla výrazná osobnosť slovenskej ukrajinstiky

Dňa 26. februára 2021 sme sa dozvedeli smutnú správu, že vo veku nedožitých deväťdesiatich druhých narodenín náhle zomrela doc. PhDr. Zuzana Hanušová, CSc., významná slovenská dialektologička, ukrajinstka a vyso-

koškolská učiteľka, ktorá celý svoj život venovala budovaniu a rozvoju slovenskej ukrajinistiky na Filozofickej fakulte v Prešove Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach (09.06.1929 – 26.02.2021). Patrí k predstaviteľom prvej povojnovej generácie slovenských jazykovedcov, ktorí získali vysokoškolské vzdelanie na univerzite v bývalom Sovietskom zväze.

Po maturite na Ruskom gymnázii v Humennom (1951) sa zapísala na štúdium ruského jazyka a literatúry na Univerzite Komenského v Bratislave. Po úspešnom absolvovaní prvého ročníka bola vyslaná na vysokoškolské štúdium rusistiky a ukrajinistiky na Odeskú štátnu univerzitu I. I. Mečnikova v Odese (1952–1959). Na novozriadenu Katedru ukrajinského jazyka a literatúry FF UPJŠ nastúpila v júni 1960, kde nepretržite pôsobila až do odchodu do dôchodku v roku 1990. Neskôr krátko prednášala na Katedre slovanskej filológie Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici (1998–2003).

Za významný medzník v jej curriculum vitae pokladáme externú formu vedeckej aspirantúry (1974–1980) v odbore ukrajinský jazyk pod vedením známeho užhorodského ukrajinistu a slavistu prof. J. O. Dzendzelivského, DrSc. Tento významný ukrajinský dialektológ jej odporučil, aby sa zamerala na výskum ukrajinských (rusínskych, lemkovských) nárečí na východnom Slovensku. Výsledkom tohto štúdia bolo vydanie štyroch zväzkov lingvistického atlasu pod názvom Лінгвістичний атлас українських говорів східної Словаччини (I. 1981, II. 1989, III. 2001, IV. 2010), čím sa pani docenta podstatnou mierou zaslúžila o poznanie týchto archaických dialektov na severovýchodnom Slovensku, a to z hľadiska slovenskej a ukrajinskej dialektológie, ale aj z hľadiska výskumu jazykových kontaktov v karpatskom jazykovom areáli. Tieto skúsenosti ju neskôr podnietili k rozhodnutiu vydať z pozostalosti životné dielo Vasiľa Lattu (1921–1965) *Атлас українських говорів Східної Словаччини*, ktoré na vydanie pripravila v spolupráci s I. Ripkom a M. Sopoligom pri príležitosti nedožitých 70. narodenín autora.

Systematické štúdium ukrajinských (rusínskych) nárečí a publikačná činnosť z tejto oblasti jej umožnili zapojiť sa do medzinárodného výskumného projektu *Общекарпатский диалектологический атлас* s koordinácnym centrom v Inštitúte slavistiky a balkanistiky RAV v Moskve. Na realizácii tohto projektu sa podieľali dialektológovia z akademických a univerzitných centier z Ruska (Moskva), Ukrajiny (Lvov, Užhorod), Moldavska (Kišioľ), Srbska (Belehrad, Nový Sad), Macedónska (Skopje), Maďarska (Budapešť), Slovenska (Bratislava, Prešov), Česka (Brno) a Poľska (Värsava, Krakov). Tento významný medzinárodný projekt bol zameraný na výskum karpatických a balkanizmov v jazykoch a nárečiach karpatského jazykového areálu, ktorý sa realizoval v rozpätí tridsiatich rokov (1973–2003), bol postavený na pevných základoch modernej slovenskej i svetovej dia-

lektológie a jazykovedy, preto vydržal všetky otrasy pri spoločensko-politických zmenách v 90-tych rokoch minulého storočia.

V spolupráci s prof. Dzendzelivským pokračovala aj po obhajobe svojej dizertačnej práce a v spoluautorstve vydali dve práce z oblasti dejín spisovnej ukrajinčiny: *Словник української мови Я. Ф. Головацького* (1982) a v roku 1990 takmer neznámu prácu z 18. stor. *Граматика Арсенія Коцака*. O ich spolupráci, ktorá po rokoch prerástla do úprimného priateľstva, svedčí aj výber z korešpondencie prof. J. Dzendzelivského a doc. Z. Hanušovej (2015). In: *Ukrajinstika, lingvistika, osobnosti: materiály na výskum dejín ukrajinského jazyka*. AFPh UP, Jazykovedný zborník 53. Edit. M. Čižmarová, 2015. Pri príležitosti osemdesiatych narodenín jej bývalí kolegovia, spolupracovníci a žiaci pripravili jubilejný zborník pod názvom *Ukrajinstika v slovanskom kontexte na začiatku nového tisícročia*. (Edit. M. Čižmarová, 2009).

Na Katedre ukrajinského jazyka a literatúry FF UPJŠ, kde pôsobila plných tridsať rokov (1960–1990), prednášala a viedla semináre zo synchronnej i diachronnej jazykovedy, dialektológie, metodiky vyučovania ukrajinského jazyka a literatúry, zodpovedala za realizáciu pedagogickej praxe na základných a stredných školách s vyučovacím jazykom ukrajinským, viedla diplomové práce, bola školiteľkou doktorandských prác, členkou komisií na obhajobu dizertačných, habilitačných a inauguračných konaní. Je autorkou alebo spoluautorkou mnohých učebných textov, skrípt, vysokoškolských učebníc a chrestomatií: celkove vydala deväť učebníc ukrajinského jazyka pre žiakov stredných škôl, odborných učilíšť a gymnázií. Pod jej vedením vyrástlo niekoľko generácií učiteľov a odborných pracovníkov v oblasti slovenskej ukrajinistiky. Bola svedomitou pracovníčkou, zapálenou a talentovanou dialektologičkou a jazykovedkyňou, výbornou znalkyňou ukrajinských (rusínskych) nárečí na severovýchodnom Slovensku, ale aj dobrou a láskavou vysokoškolskou učiteľkou. Ťažko sa vyrovnávala so zmenami v 90-tych rokoch, ktoré viedli k obmedzeniu ukrajinistiky a k etablovaniu rusínskeho jazyka a rusinistiky ako nového slovanského mikrojazyka východoslovanského pôvodu. Postupne prijímala tieto zmeny a vyrovnávala sa s nimi, čo napokon viedlo k tomu, že prejavovala záujem o učebnice rusínskeho jazyka a odbornú literatúru z rusinistiky.

S manželom Jánom vychovali dvoch synov Alexandra (chemik) a Jána (lekár), dožila sa štyroch vnučiek aj pravnučky. Navždy ostane v našich srdciach ako láskavá kolegyňa, milá hostiteľka, milovníčka ľudovej kultúry a výborná znalkyňa ukrajinských (rusínskych) nárečí na východnom Slovensku.

Вѣчнаа пам'ять!

DOI: <https://doi.org/10.31577/SlavSlov.2021.1.14>

Júlia Dudášová